

Tisdagen den
13 mars 1979

Tisdagen den 13 mars

Kl. 15.00

---

*Förlängd motions-
tid*

§ 1 Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

§ 2 Förlängd motionstid

INGEMUND BENGTTSSON (s):

Herr talman! Jag avser att hemställa att riksdagen förlänger motionstiden för en del av de propositioner som vi i dag skall remittera till utskott. Men innan jag gör det vill jag begagna tillfället att på den socialdemokratiska riksdagsgruppens vägnar kraftigt protestera mot det upprörande sätt som regeringen har behandlat riksdagen på.

Här fick vi på två dagar 33 omfattande propositioner för vilka motionstiden utgår den 26 eller 27 mars.

Under de snart 30 år jag har suttit i riksdagen har jag aldrig varit med om något liknande, en anhopning av propositioner i en sådan omfattning att de inte fick plats i ledamöternas relativt rymliga fack, utan facken fick kompletteras med blå plastpåsar.

Nu är det som det är, och för att i någon mån underlätta för oss inom oppositionen att få en rimlig chans att sakbehandla propositionerna måste motionstiden förlängas.

Jag hemställer för den skull att riksdagen beslutar om förlängd motionstid t. o. m. den 29 mars för propositionerna 123 om industripolitiken, 145 om tekoindustrin, 95 om den kommunala ekonomin och 160 om fortsatt reformering av inkomstskatten.

THORSTEN LARSSON (c):

Herr talman! Jag kan helt instämma i vad Ingemund Bengtsson sade om att riksdagen råkar i en orimlig arbetsordning när vi får en mångfald propositioner just nu i dessa veckor.

Vi har hittills under de månader som gått sedan riksdagen började endast haft arbetsplena i kammaren under några tiotal timmar, men framöver måste vi alltså tänka oss att förlänga arbetsplena för riksdagen under denna säsong. Det är ingen rimlig ordning att få så många propositioner och så stark arbetsbelastning i slutet av riksmötet.

Vi har från centerpartiet också en hemställan att göra till kammaren, nämligen att riksdagen beslutar att motionstiden förlängs t. o. m. den 29 mars för motioner med anledning av propositionerna 99 om trafikpolitiken och 115 om energipolitiken.

Överläggningen var härmed slutad.

Om sysselsättningen vid Berol Kemi AB i Mölndal

§ 3 Om sysselsättningen vid Berol Kemi AB i Mölndal

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att besvara *Lennart Nilssons* (s) den 15 februari anmälda fråga, 1978/79:350, och anförde:

Herr talman! Lennart Nilsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta i syfte att trygga sysselsättningen för de anställda vid SOAB i Mölndal.

SOAB är numera en division inom Berol Kemi. SOAB-divisionen tillverkar främst färgbindemedel. Vid fabriken i Mölndal sysselsätts ca 125 personer. Enligt vad jag erfarit har divisionen sedan flera år tillbaka varit olönsam. Företagsledningen anser att det som ett led i saneringen av Berol Kemi är nödvändigt att avveckla division SOAB. Ett preliminärt överlåtelseavtal har därför träffats med ett norskt företag. Detta avtal skulle innebära en avveckling av produktionen i Mölndal.

Sedan dess har emellertid framkommit ytterligare några alternativ som nu undersöks inom Berol Kemi och Statsföretag. Dessa alternativ kan eventuellt innebära att en del av produktionen skulle kunna behållas vid SOAB.

Det är alltså nu för tidigt att uttala sig om den framtida sysselsättningen vid SOAB. Regeringen följer noga utvecklingen vid Berol Kemi och anläggningen i Mölndal.

LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga, även om jag med tanke på de anställda vid SOAB i Mölndal naturligtvis inte kan vara nöjd med det.

Den verklighet som målats ut för de anställda ger en skrämmande bild av hur demokratin fungerar. Som om det gällde militära system, uppbyggda kring divisioner och strategiska planer, fattas beslut över människors huvuden. Också i industriministerns svar talas det om divisioner, och det talas även om sanering – precis som om det handlade om något slags ohyra som man måste få bukt med.

Jag vet att företagsledningen vid Berol Kemi driver en ganska kallhamrad linje och att den tillämpar den strikt företagsekonomiska lönsamhetens principer. Men här handlar det ju om människor. Den dåliga planeringen och den dåliga satsning man gjort på olika utvecklingsmöjligheter får inte leda till att över 100 människor sparkas i väg från sin arbetsplats. Jag anser att regeringen här har ett stort ansvar. Företagsledningen vill nämligen inte ta det ansvaret, utan man säger: Gå den politiska vägen, tala med regeringen.

För något år sedan fattade vi här i riksdagen beslut om att satsa 300 milj. kr. på verksamheten inom Berol Kemi. Som jag uppfattade det ingick i beslutet att man bl. a. skulle trygga sysselsättningen för de anställda vid verksam-

heten i Mölndal. Regeringen har därför ett ansvar för att det beslut som riksdagen har fattat verkställs och måste därför aktivt medverka till att trygga sysselsättningen för de anställda. Men det hindrar inte att man naturligtvis kan fundera över varför det har investerats tiotals miljoner i SOAB, så att anläggningen nu är en av de modernaste i Europa, när man sedan vill avveckla verksamheten där.

Industriministern säger i svaret att regeringen nog följer utvecklingen vid Berol Kemi och anläggningen i Mölndal. Jag vill fråga industriministern om detta innebär att regeringen aktivt kommer att medverka till att försöka rädda sysselsättningen för de anställda. Enligt de stadgar som gäller för Statsföretag har regeringen möjligheter att begära offert som redogör för vad som kommer att gälla om verksamheten vid SOAB skall fortsätta. De anställda har presenterat en del lösningar på hur man skulle kunna bibehålla verksamheten, t. ex. lösningar som innebär att man skulle satsa på och utveckla verksamhet tillsammans med bl. a. skogsindustrin för att därmed trygga en framtid för anläggningen. Man har också tagit upp frågor som hänger samman med hur man skall kunna få fram miljövänligare lösningsmedel.

Jag vill således fråga industriministern: Kommer regeringen att aktivt medverka till att försöka rädda sysselsättningen för de anställda vid SOAB?

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Vi kommer självfallet att med stort intresse och mycket ingående studera de resultat som så småningom kommer att presenteras beträffande de olika alternativ för fortsatt verksamhet och sysselsättning i Mölndal som nu är aktuella. En önskan att behålla sysselsättningen vid SOAB kommer naturligtvis därvid att väga tungt, men som jag sade i mitt svar vill jag inte på det här stadiet göra några bestämda uttalanden.

LENNART NILSSON (s):

Herr talman! Det är naturligtvis vällovligt att följa frågan med intresse. Men enligt min uppfattning har man ett extra ansvar att följa upp saken, eftersom vi har fattat ett beslut om att satsa 300 milj. kr. på den här verksamheten och därvid förutsatt att detta skall trygga sysselsättningen. Jag hoppas att industriministern delar den uppfattningen. Sedan är det ju också så, att vi måste behålla en verksamhet av denna typ för att kunna utveckla sådant som gör att man kan säkra människors hälsa. Man har haft ett avancerat forsknings- och utvecklingsarbete vid SOAB, som bl. a. siktar på att komma till rätta med vissa av de problem som gäller lösningsmedel och som skulle kunna minska riskerna vid andra industrier. Här finns det alltså ett kunnande som det är angeläget att vi får behålla under samhällskontroll. Vi kan inte lämna över det här till multinationella företag. En stor del av verksamheten styrs ju av multinationella företag och därför är det mycket angeläget att vi får behålla kunnandet under statlig kontroll.

De anställda har sagt att man skulle kunna utveckla ett samarbete med bl. a. skogsindustrin, och man vill tillsätta en arbetsgrupp för att se vad som

Tisdagen den
13 mars 1979

*Om sysselsättnings-
situationen inom
Saab-Scania AB
i Linköping, m. m.*

kan göras på lång sikt.

Jag vill alltså hävda att det är mycket viktigt och helt riktigt att statsmakterna här tar ett ansvar, detta inte minst mot bakgrund av det beslut som vi fattat om kapitaltilldelning till Berol Kemi AB. Jag hoppas att man från regeringens sida följer frågan och överväger de anställdas idéer, så att det inte bara blir en fråga om ord.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Jag har bara en kommentar, nämligen denna: Lennart Nilsson uppger att det finns en koppling mellan beslutet att investera hundratals miljoner i byggandet av en oxo-anläggning i Stenungsund och SOAB i Mölndal. Vi på industridepartementet känner inte till någon sådan koppling.

LENNART NILSSON (s):

Herr talman! I samband med att man diskuterade denna fråga fick man, bl. a. på grund av pressmeddelanden, intrycket att det rörde sig om en satsning för att bl. a. trygga verksamheten inte enbart vid anläggningarna i Stenungsund utan också vid anläggningarna i Örnsköldsvik och i Mölndal. Det är ganska egendomligt att man får bedriva verksamhet på detta sätt. Först investerar man tiotals miljoner kronor och skapar ett toppmodernt företag, varefter man gör sig av med den här grenen, eftersom den inte längre betraktas som lönsam. Det är ett angeläget krav, inte minst från de anställdas sida, att regeringen tar ansvar för det beslut som riksdagen har fattat.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om sysselsättningssituationen inom Saab-Scania AB i Linköping, m. m.

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara

dels *Christer Nilssons* (s) den 27 februari anmälda fråga, 1978/79:380,

dels *Åke Polstams* (c) den 2 mars anmälda frågor, 1978/79:396, till arbetsmarknadsministern, resp. 1978/79:397

och anförde:

Herr talman! Christer Nilsson har frågat mig vilka effekter som jag bedömer att regeringens aviserade åtgärder med anledning av beslutet i flygplansfrågan kommer att få för sysselsättningen i Linköping och regionens framtida utveckling och som stimulans för forsknings- och utvecklingsarbete inom industrin.

Åke Polstam har frågat mig om jag vill redogöra för hur den svenska flygindustrins höga teknologiska kunnande skall kunna bevaras inom landet, när utveckling av nytt flygplan inte skall ske. Åke Polstam har vidare frågat arbetsmarknadsministern dels om han vill lämna en utförlig redogörelse för hur stor del av personalstyrkan inom Saab, Linköping, som måste avskedas

på grund av regeringens beslut att ett nytt flygplan inte skall utvecklas, dels vilka orter och företag i landet som i övrigt kommer att påverkas av detta beslut. Frågan har överlämnats till mig.

Jag besvarar, efter samråd med försvarsministern och arbetsmarknadsministern, frågorna i ett sammanhang.

Det principbeslut som regeringen nyligen fattade i den utomordentligt svåra flygplansfrågan grundas på ett omfattande utredningsarbete. De slutsatser regeringen har dragit av utredningsmaterialet är att med de stigande kostnaderna för nya vapensystem kan ett land av Sveriges storlek inte längre med en rimlig försvarsekonomi bekosta en egen utveckling av högkvalificerade stridsflygplan på en sådan nivå som vi hittills har haft. Regeringen har därför beslutat att utvecklingen av B3LA/A38-projekten skall avbrytas. En proposition i denna fråga har i dagarna förelagts riksdagen.

Flygplansbeslutet får konsekvenser i första hand för den militära utvecklingsverksamheten. Beslutet påverkar i huvudsak inte produktions- och underhållsverksamheten under den närmaste tioårsperioden. Sysselsättningen inom tillverkning och underhåll av flygplan är således tryggad under mycket lång tid framöver.

Efterfrågan på utvecklingsarbete inom den militära flygplanssektorn kommer att minska. Av säkerhetspolitiska skäl är det dock angeläget att behålla en viss egen utvecklingskapacitet inom flygindustrin även när det gäller stridsflygplan. Vidareutvecklingen av Jaktviggen för att ge den förbättrad attackförmåga skall därför fortsätta i ytterligare ett år. Vad som därefter skall gälla blir bl. a. beroende av det förslag som ÖB inom gällande ekonomiska ramar kommer att redovisa i sin nästa programplan.

Flygplansbeslutet innebär att flygindustrin måste ställa om till en större andel civil produktion. Denna uppgift ankommer det helt naturligt i första hand på de berörda företagen att lösa. Hos dessa pågår redan en sådan omorientering. Det är viktigt att denna omläggning fortsätter, och regeringen är därför beredd att på olika sätt ge sitt stöd. Diskussioner om vissa konkreta projekt pågår f. n. mellan industridepartementet och berörda företag.

Civil flygplansutveckling kan dock inte helt ersätta militär utveckling. Även möjligheterna att på annat sätt inom och utom flygindustrin öka efterfrågan på tekniskt avancerat utvecklingsarbete bör tas till vara. Även denna uppgift ankommer det främst på de berörda företagen att lösa.

För att bl. a. bistå företagen i denna uppgift tillkallade jag, med stöd av regeringens bemyndigande, den 5 februari 1979 en delegation under ledning av televerkets chef, generaldirektören Tony Hagström. Delegationen skall inventera möjligheterna att inom de berörda företagen utnyttja de flygindustriella resurserna för civil verksamhet. Delegationen skall vidare tillsammans med berörda myndigheter och organisationer pröva utvecklingsprojekt inom olika för samhället angelägna områden. Sådana projekt kan bidra till att vidmakthålla en hög teknisk nivå i industrin som helhet. Delegationen kommer att fortlöpande rapportera resultat av detta arbete under våren och sommaren 1979. I avvaktan härpå är jag inte beredd att uttala mig ytterligare

Tisdagen den
13 mars 1979

*Om sysselsättnings-
situationen inom
Saab-Scania AB
i Linköping, m. m.*

om vilka konsekvenser för sysselsättningen i Linköping eller andra berörda orter som kan väntas av beslutet i flygplansfrågan.

Jag vill i detta sammanhang nämna att regeringen nyligen förelagt riksdagen en proposition med förslag till en kraftigt utökad satsning på den svenska rymdverksamheten. De föreslagna insatserna beräknas medföra värdefull stimulans för svensk högteknologiindustri och ökad internationell konkurrenskraft för svensk rymdteknik. Preliminära uppskattningar pekar på att ett par hundra nya arbetstillfällen på någon sikt kommer att skapas vid främst Saab-Scania och L M Ericsson. De ökade statliga insatserna på rymdområdet är således av betydelse för att underlätta flygindustrins omställning, vilket får ses som en positiv sidoeffekt av en satsning som primärt framsprungit ur industripolitiska motiv.

Som en sammanfattning vill jag framhålla att regeringen således har vidtagit en rad åtgärder som kan hjälpa de berörda företagen och deras personal. Det är i dag alltför tidigt att uttala sig om vilka effekter som kan uppnås. De utredningar som görs får visa om ytterligare åtgärder blir nödvändiga.

CHRISTER NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga.

Först vill jag säga att det är bra att vi äntligen tycks kunna få ett beslut i flygplansfrågan. Den borgerliga trepartiregeringens beslutsvända har kostat skattebetalarna hundratals miljoner samtidigt som flygindustrins omläggning i civil riktning har försenats. Det riktiga är nu att koncentrera krafterna på en omställning av flygindustrin. Genom uppskovspolitikerna har vi kommit i tidsnöd.

Socialdemokraterna har i flera omgångar krävt att detta arbete skulle påbörjas. Genom våra ledamöter i flygindustrikommittén har vi lämnat flera förslag till ny civil produktion vid Saab-Scania. Liknande synpunkter har kommit från Metallindustriarbetareförbundets avdelning i Linköping.

Det är också bra att regeringen tänker stödja en omstrukturerad av flygplansindustrin. Regeringens pressmeddelande i februari i år, propositionen och dagens svar är emellertid allmänt hållna och lämnar flera frågor obesvarade.

1. Vilka uppgifter skall den offentliga sektorn ha, när det gäller sysselsättningen vid Saab-Scania?

2. Vilka industri- och sysselsättningspolitiska instrument tänker industriministern använda för att klara en omläggning av flygplansindustrin i civil riktning?

3. Vilka initiativ är industriministern beredd att ta för att underlätta ett samarbete mellan universitetet, regionsjukhuset, statens väg- och trafikinstitut, STAL-LAVAL och Saab?

Skall man trygga industrijobben vid Saab-Scania i Linköping så krävs det bl. a. en koppling mellan den offentliga sektorn och industrin. Inte minst gäller det ju att komma med ett teknologiskt nyskapande, och då måste man

kunna brygga över gränser mellan samhällets resurser och företagens.

Stat, kommun och landsting kan lägga ut beställningar på tekniskt avancerade produkter och hela system på sjuk-, trafik- och energiområdena. Vi skulle först kunna producera för hemmamarknaden och sedan ha möjligheter att sälja hela system till utlandet.

Vi vet att det i dag finns en stor växande marknad för medicinsk-teknisk utrustning. I samarbete med tekniska högskolan och regionsjukhuset borde Saab kunna göra en satsning på det medicinskt-tekniska området. Men detta kräver insatser från statens sida. Det är beklagligt att den medicinska sektorn vid Saab lades ner under Curt Mileikowskys tid som chef. Nu lär emellertid den förre Saab-chefen, som ju är folkpartiet närstående, ha ett eget företag i branschen.

Kollektiva trafiksystem är en annan utvecklingsbar sektor för Saab-Scania, eftersom man ligger långt framme när det gäller bussar och lastbilar. Andra områden där Saab med stöd av samhället bör kunna göra insatser är miljöutrustning och energibesparande system.

Herr talman! Min slutsats blir att de civila projekt som regeringen säger sig vilja stödja vid Saab är otillräckliga. Regeringen bör snarast möjligt medverka till att en konkret plan för att trygga jobben vid Saab och även vid andra flygindustrier tas fram. Den stora gemensamma sektorn i Linköping och det tekniska forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivs på olika håll i kommunen gör att det finns goda förutsättningar för en samhällsnyttig produktion vid Saab.

Jag tackar för svaret och hoppas att industriministern vill kommentera mina frågeställningar.

ÅKE POLSTAM (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Huss för svaret på mina två frågor. Jag hoppas att jag skall hinna kommentera dem båda.

Sysselsättningsfrågorna i Linköping är inte minst efter regeringens pressmeddelande den 23 februari i år mycket oroande, och det har spritt sig en pessimistisk stämning i hela kommunen när det gäller den framtida sysselsättningen där. Många ansvariga politiker i länet i övrigt hyser samma oro för de länspolitiska åtagandena framöver. Det är ju inte så egendomligt med hänsyn till den sysselsättningsutveckling som östgötalänet har och har haft en längre tid nu.

Först kom textilkrisen i Norrköping. Därefter har vi upplevt kriserna vid Motala Verkstad, vid Facit, vid Verkstads AB Lindqvist i Motala och nu vid Luxor. Vi vet inte heller hur det kommer att gå vid STAL-LAVAL i Finspång.

Vi har i Linköping för inte så länge sedan haft nedläggningar vid ASJ, vid Wahlbecks Fabriker och vid Alka. Så tillkommer då det nu aktuella bekymret för Saab. Det finns redan ett annat bekymmer i det sammanhanget, nämligen vid Datasaab i Linköping, och problemen där är givetvis inte okända för regeringen. I Linköping är man nu rädd för att även Datasaab centraliseras till Järfälla, och då lär problemen ännu större vidd. Saab:s datautveckling har

Tisdagen den
13 mars 1979

---

*Om sysselsättnings-
situationen inom
Saab-Scania AB
i Linköping, m. m.*

skett i Linköping som en följd av det flygtekniska kunnandet och som ett civilt alternativ till försvarsindustrin. Det har ju ständigt varit ett krav på Saab att utveckla civila alternativ till flygindustrin i Linköping. Det har man också gjort men sedan ofta fått se den produktionen hamna någon annanstans än i Linköping. Bilen gick t. ex. till Trollhättan och annan produktion till Jönköping, Järfälla, Malmö m. fl. platser.

Det var synd att vi inte kunde få en redovisning av konsekvenserna i Linköping och de andra orter som berörs. Nu står man på samma ställe och vet inte riktigt hur det här kommer att utveckla sig.

Men regeringen har kanske inte haft tid att ingående sätta sig in i de konsekvenser som uppkommer, om vi lägger ner svensk flygindustri i Linköping, inte bara för Linköping utan för hela Östergötlands län, kanske också för hela landet.

Alternativ sysselsättning talar man om, men ingen presenterar någon. Flik-utredningen säger t. o. m. i klartext att "det sannolikt blir mycket svårt att erbjuda alternativ sysselsättning för flygindustrins personal på de orter där den nu finns. Särskilt gäller detta för utvecklingspersonalens del."

Enligt en uppgift i Flik-utredningen skulle ett val av A 20-versionen (Jaktviggen) betyda en minskning med 750 tjänstemän inom flygindustrin redan i år och dessutom ett antal verkstadsanställda, främst inom provverkstäderna. På sikt blir det konsekvenser för alla anställda vid Saab och dess underleverantörer i Linköping och övriga orter.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Christer Nilsson talade med en fart som uppenbarligen var klart inspirerad av Viggen. Han talade t. o. m. så raskt, att jag inte riktigt lyckades uppfatta alla de frågor han ställde till mig, men jag skall försöka att ändå något kommentera dem.

Christer Nilssons frågor gick ut på att vi för att komma till rätta med problemen i framför allt Linköping skulle satsa på en mängd olika utvecklingslinjer, som kunde sammanfattas under rubriken Alternativ produktion. Det är klart att det finns anledning att göra det, och som jag nämnde finns i direktiven till den för någon tid sedan tillkallade Hagströmska utredningen utsagt att man skall undersöka olika möjligheter därutinnan. Jag förutsätter att utredningen också kommer att undersöka möjligheterna att i samarbete med högskolan använda Saab-Scanias högteknologiska kapacitet i fråga om medicinsk utveckling, kollektiv trafik osv.

Men samtidigt skall vi ha klart för oss att sådana ting är lätta att tala om men ganska svåra, eller rättare sagt omöjliga, att snabbt utveckla. Vad som snabbt kan ge ersättning för en minskande militär sysselsättning är en ökande sysselsättning med civilt flyg och rymdverksamhet, som ju ligger nära flyget. Det är när allt kommer omkring en flygplansfabrik som vi talar om. Det är där satsningen nu först måste sättas in. Det är på de områdena som vi i industridepartementet har konkreta diskussioner med de båda företagen. Det är alltså där man måste börja.

Det svaret får gälla också för Åke Polstam, som räknade upp de olika problem med vilka Linköping brottas och som jag är väl medveten om.

ÅKE POLSTAM (c):

Herr talman! Problemet är ju att hinna med två frågor på en period, men jag vill ändå i den här kommentaren något beröra frågan om möjligheterna att behålla det tekniska kunnandet.

F. d. arméöverdirektören Regårdh har gjort en utredning åt Flik-kommittén, och hans slutsats skulle jag vilja föredra här. Han säger nämligen: "Svensk industris möjligheter att hävda sig med högt kvalificerade tekniska produkter är beroende av egen hög teknologisk nivå och ett intensivt utbyte med omvärlden. Ett sådant utbyte av tekniskt vetenskapligt kunnande förutsätter att landet har en internationellt respekterad nivå på några viktiga områden. För en snabb utveckling är vi i många avseenden beroende av omvärldens aktiviteter. Vi kan knappast utan negativa konsekvenser för forskning och utveckling och för samverkan i produktion och handel ha en lägre nivå än de länder som vi har vårt huvudsakliga utbyte med."

Jag tycker det är självklart att vi måste tillvarata det höga tekniska kunnandet i vårt land. Detta är också industriministerns uppfattning. Därför får inte utvecklingsavdelningen vid Saab läggas ner.

Min förhoppning är att Saab kan få i uppdrag att utveckla det plan som har beteckningen 18:25 eftersom utvecklingsavdelningen – med en viss krympning – då helt säkert kan få finnas kvar, och vi kan efter hand dra nytta av dess arbete för annan civil produktion. Saabs målsättning är ju att öka den civila produktionen till 50 % av den totala verksamheten i mitten av 1980-talet – men då måste vi ge Saab chansen att göra det också.

CHRISTER NILSSON (s):

Herr talman! Det är min bestämda uppfattning att staten måste ta initiativ som underlättar samarbete mellan Saab och den gemensamma sektorn i Linköpings kommun. Staten, landstingen och kommunerna kan skapa en efterfrågan som marknadskrafterna inte klarar. Här borde industriministern komma med klarare synpunkter än dem vi har hört hittills.

Tack vare tidigare socialdemokratisk politik finns det i Linköping en stor offentlig sektor och ett tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete på flera håll. Socialdemokraterna har i riksdagen talat om hur dessa resurser bör samordnas och utvecklas för att skapa en civil produktion vid Saab. Vi har fört fram förslag på tre samhällseliga utvecklingsbolag: ett för transportsystem, ett annat för medicinsk teknik och ett tredje för utbildningshjälpmedel. I samarbete med de av socialdemokratin föreslagna samhällsägda utvecklingsbolagen borde tekniska högskolan, regionsjukhuset och Saab kunna utveckla system för exempelvis kollektiva transporter och medicinsk teknik. Jag upprepar mitt krav på att regeringen bör utarbeta en konkret plan för att så långt som möjligt trygga jobben vid Saab i Linköping. Det något passiva svar som industriministern lämnade på mina frågor kommer säkert att skapa oro i Östergötland.

*Om sysselsättnings-
situationen inom
Saab-Scania AB
i Linköping, m. m.*

Tisdagen den
13 mars 1979

*Om åtgärder för
att förhindra ned-
läggning av Nord-
armatur i Lund*

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Det är lätt att säga tulipanaros, men det är svårare att göra den.

Vi är väl i sak ense om att de här olika projekten måste prövas ingående, men det är ändå inte någonting som man bara kan trola fram. Regeringen har genom den här kommittén skapat redskap för denna prövning.

Låt mig sedan till Åke Polstam säga att vi kan vara helt ense om att militära projekt i botten under ganska lång tid framåt är en förutsättning för att Saab skall kunna bevara sin höga teknologiska kunskap. Men rimligen måste på militära projekt ställas kravet att de skall vara militärt meningsfulla och inte endast industripolitiskt meningsfulla. Jag åtar mig inte att göra en kommentar om huruvida det projekt som Christer Nilsson nämnde fyller krav på att vara militärt meningsfullt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om åtgärder för att förhindra nedläggning av Nordarmatur i Lund

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att besvara *Jörn Svenssons* (vpk) den 27 februari anmälda fråga, 1978/79:382, och anförde:

Herr talman! Jörn Svensson har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att förhindra en nedläggning av Nordarmatur i Lund och vilka planer man har för att möta det läge som skulle uppstå vid en verkställd nedläggning.

Saab-Scania's Nordarmaturdivision tillverkar bl. a. armatur i Linköping och Lund för avsättning inom pappers- och cellulosaindustrin, varvsindustrin och energisektorn. Efterfrågan på produkterna har varit svag under lång tid. Enligt vad företaget uppger är tillverkningen olönsam och kapacitetsutnyttjandet mycket lågt både vid Lundfabriken och vid Linköpingsfabriken, som är den större och modernare av de två. Företaget har därför beslutat att successivt flytta tillverkningen av ventiler från Lund till Linköping. Denna åtgärd berör två tredjedelar av Lundfabrikens 140 anställda. Nu utreds återstoden av tillverkningen, som avser bromsutrustning till rälsfordon. Enligt vad jag har erfarit beräknas inga uppsägningar komma att ske vid Lundfabriken under år 1979, oavsett vad som beslutas om produktionen av bromsutrustning. Vad som sedan sker är det för tidigt att uttala sig om.

Strukturförändringar av det här slaget är enligt min uppfattning ett ofrånkomligt inslag i näringslivet, men självfallet måste förändringarnas negativa konsekvenser för de anställda mildras så långt det är möjligt. Det går ännu inte att säga vilka arbetsmarknadspolitiska eller andra åtgärder som eventuellt kommer att behövas i det här fallet.

Jörn Svensson ställer sin fråga mot bakgrund av vad han påstår vara "den redan allvarligt försvagade industriella basen för ekonomi och sysselsättning inom Lunds kommun".

Det kan därför finnas skäl att påpeka att medan industrisysselsättningen i landet minskat under senare år har den i Lund faktiskt ökat sedan 1974.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag har alltså ställt en fråga om vad regeringen avser att göra med anledning av det hotande läget vid Nordarmatur. Industriministern svarar inte på min fråga utan talar om andra saker. Nu hade jag i och för sig inte väntat att han skulle svara på frågan, eftersom han ju ingenting har att bjuda. Vad han säger – och kunde sagt betydligt kortare – är i klartext att regeringen inte avser att göra någonting. Och den har hittills ingenting gjort. Det är uttytt: I folkpartiets Sverige råder de gamla manchesterliberala reglerna som utgångspunkt och riktpunkt för industripolitiken.

Sedan säger industriministern: "Enligt vad företaget uppger är tillverkningen olönsam ---." Enligt vad fackklubben uppger, herr Huss, är tillverkningen lönsam. Med det är tydligen så att i folkpartiets Sverige hämtar industriministern sina informationer uteslutande från företagsidan. I folkpartiets Sverige är det uppenbarligen också så att råder det olika uppfattningar mellan å ena sidan kapitalägarna och å andra sidan de anställda gäller vad kapitalägarna påstår. Industriministern kan knappast tydligare visa oss här i kammaren vems man han är i detta sammanhang. Vad kapitalet gör är oundvikligt, ödesbestämt, bör icke ifrågasättas.

Industriministern har alltså ingenting att erbjuda. Han säger att man senare får ta ställning till vad som eventuellt kan komma att behövas. Och ändå medger han att här finns ett strukturproblem som kommer att beröra drygt hundratalet människor. Då borde det väl ändå vara ett rimligt krav på en regering – även om den bara agerar från rent socialpolitiska utgångspunkter och struntar i att ifrågasätta det industripolitiska sammanhanget, att ifrågasätta företagets uppgifter – att den lade upp en beredskapsplan för vad som eventuellt kan komma att hända, när regeringen nu uppenbarligen inte vill förhindra en nedläggning och inte anser sig böra ifrågasätta den. Men inte ens det kan industriministern säga någonting konkret om.

Det föranleder min sista slutsats inför detta skäligen hopplösa och improduktiva svar: I folkpartiets Sverige sitter regeringen och väntar på företagens dispositioner och saknar varje form av politisk framförhållning.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! I vpk:s Sverige skall tydligen en marxistisk ideologi lösa alla problem. Något konkret fick vi som vanligt inte höra av Jörn Svensson. Möjligen hade jag väntat mig att Jörn Svensson, som var närvarande vid den debatt vi nyss förde om Saab-Scania i Linköping, skulle ha observerat att problemen i Linköping, den andra stad där Nordarmatur bedriver tillverkning av ventiler, är väsentligt allvarigare än i Lund. Möjligen skulle han också, när han åberopar facket, ha uppmärksammat att fackklubbarna i Linköping har skrivit till oss och framfört helt andra uppfattningar än facket i Lund.

---

*Om åtgärder för
att förhindra ned-
läggning av Nord-
armatur i Lund*

Tisdagen den
13 mars 1979

*Om åtgärder mot
ungdomsarbetslös-
heten*

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Industriministern vill nu föra över debatten på ett ämne som den egentligen inte handlar om, nämligen hur industripolitiken skulle se ut från marxistisk utgångspunkt. Med anledning av regeringens beklämmande och passiva proposition om den allmänna industripolitiken, vars innehåll läckte ut i förra veckan innan riksdagens ledamöter fått ta del av den, får vi tillfälle att föra denna mer principiella debatt. Den kan knappast föras mot bakgrund av det konkreta fallet Nordarmatur. Där gäller den fråga jag ställt: Vad avser regeringen att göra för att förhindra att en produktion som enligt fackklubbers uppfattning är lönsam skall läggas ner?

Efter vad jag inhämtat kan de lönsamhetskalkyler som företaget påstår sig bygga sitt ställningstagande på i högsta grad ifrågasättas. Resultatet beror på hur man räknar; om man uteslutande räknar med en strikt företagsekonomisk lönsamhet begränsad till en speciell avdelning eller om man tar med större delar av den totala kalkylen i beräkningen.

Men det handlar också i det här sammanhanget om att en tillverkning som på väldigt kort sikt har dåliga förutsättningar kan te sig lönsam om den flyttas över till annan ort, utan att det för den skull blir några nya jobb i Linköping, för det blir det med all säkerhet inte. Om man i stället formulerat frågan så här: Skall ett företag som Nordarmatur ha skyldighet att föra en långsiktig och ansvarsfull industripolitik, att reinvestera då man slitit ned utrustningen och tagit ut de vinster som blivit möjliga genom denna hantering eller skall de få lov att säga att lönsamheten i fortsättningen kommer att bli så dålig att de vill ge sig därifrån? Det är denna typ av kortsiktig, jag vill nästan säga parasitisk, rovriddarmentalitet som breder ut sig inom industrin, och som vi måste motverka. Ett perspektiv med dessa begränsade synpunkter får inte förekomma.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTHÉN erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara

deks *Anna-Greta Leijons* (s) den 28 februari anmälda fråga, 1978/79:386, dels *Börje Hörnlunds* (c) den 1 mars anmälda fråga, 1978/79:391, till statsministern, och anförde:

Herr talman! Anna-Greta Leijon har frågat mig vilka åtgärder som planeras inom arbetsmarknadsdepartementets område för att förbättra ungdomarnas arbetsmarknadssituation. Hon har vidare frågat om jag numera är beredd att stödja socialdemokraternas förslag till åtgärder mot ungdomsarbetslösheten.

Statsministern har vidare för besvarande överlämnat en fråga till mig av Börje Hörnlund om vilka åtgärder regeringen avser vidta för att nedbringa ungdomsarbetslösheten. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Tisdagen den
13 mars 1979

---

*Om åtgärder mot
ungdomsarbetslösheten*

Enligt statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar var 46 000 ungdomar under 25 år arbetslösa i januari 1979. Det innebar en kraftig uppgång från december och viss ökning även i jämförelse med januari 1978. Februaristatistiken, som publicerades i fredags, visar en kraftig nedgång i antalet arbetslösa, som nu uppgår till 33 000. Samtidigt har en begränsad uppgång skett i antalet ungdomar i beredskapsarbete och arbetsmarknadsutbildning, men bilden är dock entydig. Det har skett en klar förbättring av arbetsmarknadsläget under den senaste månaden. Detta understryks av att de kvarstående lediga platserna har ökat med 50 % från 29 000 för ett år sedan till 45 000 i februari i år. För industrins del har antalet kvarstående lediga platser fördubblats och utgör nu drygt 8 000.

Den slutsats jag drar av denna statistik är att en förtgående förbättring av arbetsmarknadsläget kan förväntas. Det finns dock anledning påpeka att vi inte skall dra alltför långtgående slutsatser utifrån enskilda månadsiffror, vare sig de visar en förbättring eller en försämring av läget. Det är utvecklingen under några månader som ger underlag för slutsatser om mer definitiva trender.

Trots nedgången i ungdomsarbetslösheten under den senaste månaden står en alldeles för stor grupp ungdomar utan arbete på öppna marknaden. Våra insatser för att motverka ungdomsarbetslösheten måste således ligga på en fortsatt hög nivå. Redan i september 1978 beslutade regeringen om en rad åtgärder för att möta en stigande ungdomsarbetslöshet. Således vidgades utbildningsmöjligheterna inom gymnasieskolan, inom den kommunala vuxenutbildningen och inom arbetsmarknadsutbildningen. Förmånliga statsbidrag beslutades till kommuner, landsting, statliga myndigheter, organisationer och företag som ordnade beredskapsarbete för ungdomar. Hela denna åtgärdsarsenal gäller under hela år 1979.

För att möjliggöra en expansion av insatserna och då i första hand antalet beredskapsarbeten beslutade regeringen nyligen att tillföra AMS ytterligare drygt 600 milj. kr. Vidare har beslut tagits om ytterligare vidgning av gymnasieskolans kapacitet.

Inom regeringskansliet pågår nu ett arbete kring åtgärder inför hösten. Det berör i hög grad skolans möjligheter att ta emot och attrahera ungdomar. Skolminister Rodhe har aviserat en rad åtgärder inom gymnasieskolans ram. Dessa åtgärder ligger i linje med vad SÖ och AMS föreslagit i gemensam skrivelse den 16 februari och med de förslag som lagts fram i andra sammanhang. Bl. a. kommer SÖ att få rätt att öka antalet årselevplatser med 10 000 utöver vad som föreslagits i budgetpropositionen. Det är regeringens förhoppning att under mars månad kunna presentera ett samlat åtgärdsprogram mot ungdomsarbetslösheten.

ANNA-GRETA LEIJON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Jag ställde den här frågan samtidigt som Lena Hjelm-Wallén frågade skolministern vilka åtgärder hon ämnade föreslå inom skolans ram för att komma till rätta med den besvärliga situationen för ungdomarna. Lena Hjelm-Wallén fick sitt svar i torsdags, och hon kunde glädja sig åt ett ganska

Tisdagen den
13 mars 1979

---

*Om åtgärder mot
ungdomsarbetslösheten*

positivt svar. Skolministern hade med öppna ögon gått igenom den socialdemokratiska motionen och funnit att flera av de förslag som vi förde fram där var positiva, och hon lovade att regeringen skulle gå in på dem. Tyvärr kan jag inte i dag säga att arbetsmarknadsministern är lika öppen mot de förslag som vi har fört fram nu och många gånger tidigare här i riksdagen.

Vi har ju här i kammaren talat ganska ofta om ungdomsarbetslösheten, och arbetsmarknadsministern har vid ett flertal tillfällen lovat kraftfulla åtgärder. En del förslag och åtgärder har han också genomfört – det vill jag gärna säga. Men tyvärr har det inte varit tillräckligt. Vi vet alla att många ungdomar fortfarande är arbetslösa. Många går i beredskapsarbeten eller har andra kortsiktiga lösningar på sin sysselsättningssituation.

Det är bakgrunden till den ganska ovanliga situationen att skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen gemensamt vände sig till regeringen med krav på åtgärder vid en tidpunkt när riksdagen just behandlar budgetpropositionen från regeringen. Detta hör ju inte till vanligheten, men det beror på att man från SÖ:s och AMS:s sida konstaterar att man med den nuvarande politiken inte har möjligheter att uppfylla den s. k. ungdomsgarantin. Vi har i dag inte arbete, praktik eller utbildning att erbjuda alla ungdomar.

Både arbetsmarknadsministern och jag vet att de arbetslösa ungdomarna far väldigt illa. Vi vet att många av dem hamnar i en ganska hopplös passivitet, som de själva egentligen avskyr. Vi vet att många av dem tappar förtroendet för vuxenvärlden, för arbetsförmedling och politiker. Vi vet också att en del av de arbetslösa ungdomarna tyvärr hamnar i en mycket besvärlig situation med risk för missbruk och kriminalitet.

Mina tid är strax slut. Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern, som i svaret säger att regeringen den här månaden kommer med ett förslag om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten: Blir det någonting som de ungdomar som är arbetslösa nu i vår kan dra nytta av? Eller är det bara åtgärder på siket? Och kommer arbetsmarknadsministern att på allvar och positivt pröva de förslag till åtgärder som vi från socialdemokratiskt håll så många gånger tidigare föreslagit och fått nej till vid riksdagsbehandlingen, t. ex. förslaget om praktikrätt för ungdomar som behöver praktik i sin utbildning? Kommer våra förslag att finnas med i regeringens paket?

BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag ber också att få tacka för svaret.

Alla torde i dag vara överens om att ungdomsarbetslösheten utgör ett av vårt samhälles svåraste problem. Den har under hela 1970-talet legat på en hög nivå; på den högsta nivån emellertid i början av 1970-talet. Men om man ser på trenden i utvecklingen finner man att det varit en ökning av både antalet arbetslösa ungdomar och den tid de går arbetslösa – detta alltså oavsett konjunkturläge.

Detta gör att man måste ta ungdomsarbetslösheten på verkligt allvar och ta till sådana grepp att ungdomarna på ett bättre sätt får fäste på arbetsmarknaden. Det är rätt förödande att ungdomarnas första kontakt med arbetslivet

blir en längre arbetslöshetsperiod, som leder till passivitet och stora risker för en social utslagning som kommuner och landsting sedan får möta.

Vi politiker har länge talat om att det är slöseri med mänskliga och ekonomiska resurser att folk går arbetslösa. När det gäller den offentliga sektorn så kommer den att växa. Den har sina bristområden, och utbildningskapaciteten och den offentliga sektorns behov stämmer litet si och så. Här har vi att resonera fram bättre lösningar, så att vi inte behöver ha både brist på arbetskraft och arbetslösa. Det är onödigt.

Det är naturligtvis också viktigt att få fart på näringslivet. Därvid är de små och medelstora företagen mycket viktiga. Jag hoppas för min del att de regionala utvecklingsfonderna framöver kommer att få ordentliga tillskott, så att de kan göra kraftfulla insatser.

Under trepartiregeringens tid diskuterades det att knyta arbetsförmedlare direkt till SHIO och LRF, eftersom de har mycket breda kontaktytor gentemot den mindre företagsamheten. Men vi har inte – i varje fall inte än så länge – sett någon vilja från folkpartiregeringens sida att tillmötesgå det förslaget. Jag tror för min del att det måste till en hel del okonventionella insatser om vi skall få resultat när det gäller att bekämpa ungdomsarbetslösheten.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Först vill jag än en gång erinra om att det ändå är en ganska dramatisk förbättring i februari-siffrorna i förhållande till januari. Där ser vi inte bara en nedgång i antalet ungdomar som är arbetslösa med mer än en fjärdedel, utan också – och det är kanske det mest glädjande i den statistik som vi nu kan avläsa – en klar uppgång i antalet lediga arbeten. Det lättar naturligtvis trycket för ungdomarna och ger nya möjligheter för förmedlingarna att hjälpa dem till arbeten på den ordinarie arbetsmarknaden.

Självfallet, Anna-Greta Leijon, är vi nu liksom tidigare lyhörda för de konkreta och konstruktiva förslag som kan komma från socialdemokratin. Jag har sagt det hela tiden som jag har haft det här ansvaret, och jag har också i flera fall resonerat med Anna-Greta Leijon om att ta upp förslag som kommit från den socialdemokratiska sidan. Men nu får man ett intryck av att en sådan lyhörddhet skulle saknas, och det föranleder mig att något se på vad det är som skiljer socialdemokraternas motion från det jag här har framfört som representant för regeringen. Det är, Anna-Greta Leijon, väldigt marginella saker. Jag kan inte se att vi på någon enda väsentlig punkt skulle ha avvisat sådana förslag som jag vill betrakta som konstruktiva. Vi har haft en del olika uppfattningar om resurstilldelningen, och det ligger i sakens natur att man från oppositionens sida gärna bjuder över.

Framställningen från AMS och SÖ kom strax efter det att regeringen via skolministern hade gett besked om flera av de punkter som SÖ och AMS tog upp; det var alltså frågor som redan var under behandling i regeringskretsen.

Slutligen vill jag säga till Börje Hörnlund att AMS må använda sina tjänster på bästa och mest effektiva sätt.

Tisdagen den
13 mars 1979

---

*Om åtgärder mot
ungdomsarbetslös-
heten*

ANNA-GRETA LEIJON (s):

Herr talman! Jag tror att arbetsmarknadsministern i sitt första inlägg gjorde rätt när han sade att man kanske inte skall fästa för stor vikt vid siffrorna just den aktuella månaden. Vi vet tyvärr att det tidigare blev en kraftig uppgång från en lägre andel arbetslösa ungdomar.

Vi är nog eniga om att den situation som vi har nu är väldigt oroande, med nästan en hel årskull ungdomar utanför vad vi brukar kalla den reguljära arbetsmarknaden: 33 000 arbetslösa, många i beredskapsarbete, många i arbetsmarknadsutbildning. Vi vet att 9 000 fler ungdomar än tidigare lämnar grundskolan i år. Det behövs alltså åtgärder för att klara den situation som vi står inför i dag.

Arbetsmarknadsministern säger att han liksom tidigare är lyhörd för socialdemokratiska förslag, men tyvärr måste jag konstatera att den lyhördheten som många gånger tidigare, precis som i dag, har tagit sig uttrycket att arbetsmarknadsministern förringar våra förslag och säger att de är marginella.

Jag har aldrig påstått att de enskilda socialdemokratiska förslagen skulle innebära någon garanti för att alla ungdomar skulle få arbete, praktik eller utbildning, men vi har lagt fram en rad olika, konkreta förslag som tillsammans skulle ha förbättrat situationen, som för enskilda ungdomar kunde ha inneburit att de inte hade varit arbetslösa som nu.

Som arbetsmarknadsministern nämnde har vi en annan inställning när det gäller arbetsförmedlingens resurser. Vi har krävt att de ungdomar som behöver praktik för sin utbildning skall ha laglig rätt till sådan. Vi har krävt en rad åtgärder för att förbättra beredskapsarbetena. Vi har också, som jag nämnde förut, haft många förslag när det gäller utbildningssidan, och vi kan nu glädja oss åt att skolministern säger ja till en del av dem. Jag hade hoppats att vi skulle kunna få samma positiva besked från arbetsmarknadsministern, och jag hoppas fortfarande att det kommer senare under månaden.

BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det är rätt täta kontakter mellan arbetsmarknadsministern och AMS. Om arbetsmarknadsministern vill att AMS skall ha en god kontakt med SIIIO och LRF, så att de kan göra goda insatser för att få nya jobb i näringslivet, tror jag att det är skäl att han talar med AMS om den saken. Nu kommer våren och sommaren. Då finns det goda möjligheter att skapa många nya arbetstillfällen i jord- och skogsbruket för arbetslös ungdom.

Det har ju också visat sig att beredskapsjobben i näringslivet i många fall leder till fasta anställningar.

Statens ungdomsråd har i en enhällig skrivelse till arbetsmarknadsministern gett ett antal förslag. Jag vet att ungdomsrådet ivrigt väntar på svar, och vi får hoppas att det kommer positiva svar framöver.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om åtgärder för att främja sysselsättningen i Ludvika

Nr 101

Tisdagen den
13 mars 1979

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara *Yngve Nyquists* (s) den 1 mars anmälda fråga, 1978/79:390, och anförde:

Herr talman! Yngve Nyquist har frågat mig om jag är beredd att med hänsyn till sysselsättningssituationen i Ludvika medverka till att statliga och kommunala beställningar av elektriska kraftöverföringsprodukter tidigare läggas till ASEA i Ludvika.

Arbetsmarknadsstyrelsen får lägga ut beställningar – s. k. rådrumsbeställningar – av förnödenheter, som behövs i statlig verksamhet, hos industriföretag som varslat om friställning av anställda i större omfattning på grund av definitiv eller tillfällig driftinskränkning. Om ASEA i Ludvika anser sig behöva industribeställningar för att undvika friställningar bör företaget alltså i första hand vända sig till länsarbetsnämnden.

Upplyningsvis vill jag meddela att regeringen nyligen har beslutat att höja ramen för rådrumsbeställningar med 20 milj. kr. till 50 milj. kr. för innevarande budgetår.

YNGVE NYQUIST (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Ludvika kommun i Västerbergslagen hör till de Bergslagskommuner som just nu är mycket illa ställda när det gäller sysselsättning.

Något av bakgrunden härtill framgår av följande.

Inom verkstadsindustrin i kommunen har det under 1978 skett en rad negativa förändringar. Flera företag har på grund av minskad orderingång avskedat folk. Andra har permitterat för längre eller kortare perioder. Några företag har tvingats gå i konkurs på grund av dålig orderingång, vilket har fått arbetslöshet som följd. Inom små och medelstora företag har ett 80-tal anställda förlorat sina arbeten av dessa orsaker.

Många företag har fått företagsutbildningsstöd för att slippa permittera. En sammanställning från arbetsförmedlingen inom den region som omfattar Ludvika och Smedjebackens kommuner visar att mellan 25 och 30 företag har erhållit utbildningsbidrag för omkring 1 700 arbetstagare. Antalet utbildningstimmar varierar mellan företagen från 288 000 timmar som mest till 60 timmar som minst.

En mycket stor del av de förlorade arbetstillfällena beror på den naturliga avgången. Vid kommunens största företag, ASEA, har inga permitteringar ägt rum, men ändå har antalet anställda under 1978 minskat med omkring 180 personer. Från den 1 april 1976 till den 31 december 1978 uppgick minskningen till hela 630 anställda.

Därtill kommer situationen vid våra gruvor. Gruvdriften i Blötberget kommer sannolikt att upphöra vid halvårsskiftet och i Håksberg vid årsskiftet. Arbetsstyrkan i Grängesberg kommer under de närmaste åren sannolikt att minskas med 300 personer.

ASEA har fått en stor order till Iran senarelagd, och man vet ju ingenting om utvecklingen i detta land. Det kan betyda att ytterligare arbetstillfällen

---

Om åtgärder för att främja sysselsättningen i Ludvika

Tisdagen den
13 mars 1979

*Om åtgärder för
att främja syssel-
sättningen i Lud-
vika*

försvinner.

Detta är alltså anledningen till min fråga.

Det är i och för sig glädjande att ramen för de s. k. rådrumsbeställningarna har ökat med 20 milj. kr., men min kompletterande fråga blir: Måste det till ett varsel innan man kan ta upp överläggningar med länsarbetsnämnden?

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Utvecklingen i Iran kan varken Yngve Nyquist eller jag göra någonting åt. Däremot kan regeringen ställa resurser till förfogande för att hjälpa till, om problem skulle uppstå. I det avscendet måste man naturligtvis följa de regler som gäller, och dem har jag redovisat i mitt svar.

I Kopparbergs län, som i så många andra län, finns det naturligtvis åtskilliga problem när det gäller arbetsmarknadsläget. Men jag tycker ändå att det även i detta sammanhang kan vara av värde att peka på den uppgång i antalet lediga platser som vi kan notera också i Kopparbergs län. Från januari till februari har det i stort sett skett en fördubbling. Jag säger här liksom i mitt föregående svar att vi naturligtvis inte får tillmäta en enstaka månadsmätning för stor betydelse, men den är ändå värd att notera. Det är ytterligare ett tecken på att konjunkturen går uppåt och att det också gäller arbetsmarknaden i Kopparbergs län.

YNGVE NYQUIST (s):

Herr talman! Det är bara att notera att arbetsmarknadsläget även i Ludvika kommun är ytterst besvärande för ungdomen. Vid december månads utgång 1978 fanns det i Ludvikadistriktet 358 arbetslösa ungdomar under 24 år. Samtidigt hade vi 347 personer i beredskapsarbete.

Det är klart att vetskapen att konjunkturcykeln för den elektrotekniska industrin ligger flera månader efter den övriga industriutvecklingen har mycket stor betydelse när företaget skall ta ställning till hur det skall förfara med anledning av den uppskjutna, stora ordern, som alltså gäller 700 miljoner. Den arbetslösa ungdomen är inte hjälpt om inte företaget snabbt får nya order, så att det kan sätta folk i arbete, dels de som nu är anställda, dels de som eventuellt skulle kunna anställas. Det är på den punkten som man har skäl att efterfråga direkta åtgärder från regeringen.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Eftersom Yngve Nyquist här efterlyste åtgärder från regeringens sida, kan jag påpeka att det i en proposition som vi helt nyligen har framlagt för riksdagen föreslås åtskilliga saker, viktiga ting, för Ludvika kommun. Jag tänker framför allt på satsningen på industrihotell och industrilokaler. Den satsningen ger en möjlighet att differentiera arbetsmarknaden i kommunen, som hittills kanske har haft ett något för ensidigt näringsliv. Det är alltså för att hjälpa till att bredda arbetsmarknaden i kommunen som dessa åtgärder föreslås.

YNGVE NYQUIST (s):

Herr talman! När det har gällt arbetsmarknaden i Ludvika kommun har gruvorna varit en betydande part. En annan part, som i viss mån har verkat i utjämnande syfte, har varit ASEA med sin elektrotekniska industri. Med hänsyn till gruvornas nuvarande situation vad det gäller möjligheterna att sysselsätta folk är det klart att betydelsen av att den andra stora faktorn på arbetsmarknaden, den elektrotekniska industrin, kan hållas intakt är mycket stor. Och det är naturligtvis orsaken till min fråga i detta fall.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 101

Tisdagen den
13 mars 1979

---

*Om åtgärder för
att främja syssel-
sättningen i Värmland*

§ 8 Om åtgärder för att främja sysselsättningen i Värmland

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara Sune Johanssons (s) den 14 februari anmälda fråga, 1978/79:347, och anförde:

Herr talman! Sune Johansson har frågat mig vilka åtgärder regeringen har vidtagit eller ämnar vidtaga i anledning av den framställning som Värmlandsdelegationen överlämnat till regeringen den 19 januari 1979.

Beredningen av ärendet pågår f. n. inom regeringskansliet. Eftersom framställningen spänner över ett stort antal ämnesområden och berör tio departement kommer beredningen att ta viss tid. Det är ännu för tidigt att uttala sig om resultatet av detta arbete. Jag vill emellertid framhålla att ärendet handläggs med största skyndsamhet.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret, även om det var både kort och, tycker jag, rätt innehållslöst.

I början av 1977, ca ett halvår efter det att vi fått en borgerlig regering här i landet, lägrade sig orosmolnen över sysselsättningen i Värmland.

Uddeholmsbolaget presenterade en krissituation för sin verksamhet som skulle kunna innebära att 2 000–3 000 jobb sopades bort inom koncernen. Ett flertal mindre företag, som var beroende av Uddeholm som beställare eller sysselsättningsgivare, meddelade neddragning i sin verksamhet. Kommunerna började justera sina kommunalekonomiska långtidsplaner neråt. Sysselsättningen i Värmland åkte formligen utförsbacke på skinnkälke, och de skrapsår som arbetsmarknaden i länet därmed åsamkades visade sig behöva lång läkningstid.

I det läget begärdes från Värmland regeringsinitiativ och föreslogs inrättande av en särskild delegation, vars uppgift skulle vara att skapa ett åtgärdsprogram för långsiktiga sysselsättningsförstärkande åtgärder i länet.

Efter ett omfattande och seriöst upplagt arbete presenterade delegationen i början av januari 1979 ett förslag till åtgärdsprogram som överlämnades till regeringen och som beräknades kunna ge 6 000–7 000 arbetstillfällen inom en treårsperiod och till en kostnad för staten av ca 800 milj. kr.

Tisdagen den
13 mars 1979

*Om åtgärder för
att främja syssel-
sättningen i Värmland*

En viktig del av delegationens framställning var ökade resurser, ca 50 miljoner till länets utvecklingsfond. Dessa begärda pengar skulle syfta till att dels färdigställa delegationens och många företags produktideer, dels öka utvecklingsfondens risktagande.

Det skulle ha gett människor och kommuner bland de ensidiga bruksorterna i Värmland visst hopp. Dessutom fanns i denna framställning begäran om satsningar på turism och om väganslag.

Sedan framställningen till regeringen gjordes har läget i Värmland förvärrats, och antalet varsel om inskränkningar har ökat från att omfatta 450 personer i december till 750 i februari.

Herr talman! I det läget och med denna beskrivning som bakgrund är det naturligt att man från Värmlandsdelegationen förväntade sig speciella åtgärder för Värmland i form av konkreta regeringsförslag av den typ som har kommit andra regioner till del.

Av arbetsmarknadsministrerns svar framgår att Värmlandsdelegationens av regeringen tidigare omvittnade seriösa insats inte har resulterat i annat än en köbricka, som kanske kan ge någon del av de smulor som sprids över landet i dess helhet.

Herr talman! Vi som från arbetarrörelsen deltar i Värmlandsdelegationens arbete känner oss besvikna och tycker oss ha deltagit i en verksamhet som både den förra och den nuvarande regeringen inte avsett att använda annat än för att undkomma sitt ansvar när det gäller att redovisa för sysselsättningen i Värmland förstärkande åtgärder.

Jag har i anledning av svaret en följdfråga till statsrådet: Hur värderar arbetsmarknadsministern Värmlandsdelegationens arbete och hur tänker ni konkret tillgodose delegationens olika förslag? Blir det möjligtvis ett särskilt paket för Värmland?

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Sune Johansson gör en riktig historieberövning så till vida att delegationen startade sitt arbete 1977. Jag fick del av detta material vid det besök som delegationen den 19 januari i år gjorde hos mig och Erik Huss. Inte ens en månad därefter begär Sune Johansson besked av regeringen, och om besked inte ges mullrar han och tycker att det är en stor besvikelse, att man grusar förhoppningar och allt möjligt. Det är Sune Johanssons sedvanliga debatteknik. Jag känner till den vid det här laget, så jag tar det inte så hårt.

Låt mig i stället mera konstruktivt se på vad Värmlandsdelegationen har kommit med. Jag har tidigare i kammaren sagt att jag tycker att den här delegationen, liksom flera andra delegationer i krisområden, utför ett värdefullt arbete, och den bedömningen står jag fast vid.

Får jag göra det tillägget, att det är inte som Sune Johansson står här och säger, att ingenting har hänt. Det är ett överraskande påstående, när man i olika fall från socialdemokratiskt håll i Värmland kommer med sådana påståenden. Jag tycker att Sune Johansson borde veta bättre, med de insikter han har i detta. Man har ju fattat en rad för Värmland väldigt viktiga beslut i

mångmiljonklassen. Det är inte så att det bara är smulor, utan det rör sig om hundratals miljoner.

Får jag erinra om att vi genom etableringsdelegationen har följt de krisföretag som Sune Johansson och andra socialdemokrater har pekat på, och det kommer vi att fortsätta att göra. Det har tagits beslut om Vänerskog, och vi kommer att inom kort redovisa vad vi gör med BUAB. Det är precis i enlighet med de riktlinjer vi har angivit för vårt arbete, nämligen att vi fortlöpande skall ta fråga för fråga som aktualiseras. Vi har tagit fram viktiga beredskapsarbeten – jag kan peka på att man har satt i gång att bygga skolor. Om inte herr talmannen klubbade nu skulle jag kunna räkna upp en rad åtgärder som det har fattats beslut om för Värmlands del.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Det är inte så att jag på något sätt försöker bullra, utan jag beskriver sanningen om den känsla vi har när det gäller regeringens sätt att ställa upp för dessa åtgärder. Jag hoppas att i någon mån kunna understryka angelägenhetsgraden av den följdfråga jag ställde till arbetsmarknadsministern genom att lämna ytterligare redovisning av situationen i Värmland.

Under den senaste veckan har det meddelats om ytterligare konkurser inom länets sågverksnäring. Tar man med samtliga meddelade eller aviserade konkurser under tiden januari–mars är det inte mindre än 18 s. k. fattigkonkurser, där staten betalar lönerna för 557 personer, som har inträffat eller kommer att inträffa. Byggarbetslösheten är den näst högsta i landet och utgör ca 16 %. I vissa områden av länet går nästan 25 % av bygnadsarbetarna utan jobb. Storföretagen Billerud-Uddeholm och Vänerskog är nere på knä och begär, som arbetsmarknadsministern har refererat, sysselsättningsstöd som skall kunna ge dem ytterligare en kort andningspaus. Olika serviceföretag som har varit inriktade på service- och montagejobb inom länets skogsindustri förlorar sina jobb på grund av att basindustrierna själva med hjälp av egen överflödigt personal utför jobben. Anrika serviceföretag som Solbergs i Karlstad och Industritjänst i Torsby har nyligen lämnat in.

Arbetsmarknadsutskottet reste förra veckan runt i Värmland och träffade då företrädare för kommuner och länsmyndigheter, och man blev delvis överraskad av att situationen var så allvarlig som den vid dessa kontakter sades vara. Detta borde få regeringen att komma till insikt om att problemen i Värmland endast kan lösas med hjälp av ett enhetligt paket, inriktat på närings- och arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Vad vi hittills har hört att regeringen är beredd att ställa upp med är de åtgärder som arbetsmarknadsministern nu redovisar, och det är i regel åtgärder av kortsiktig karaktär men även av traditionell typ, som väl skulle ha kommit till ändå genom de vanliga regionala organens framställningar utan Värmlandsdelegationens insatser. Det är här jag tycker att regeringen skulle kunna ställa upp och konkretisera sig mycket mer än att bara ge Värmland en köbricka till den allmänna utdelning som eventuellt sker i kommande propositioner.

Nr 101

Tisdagen den
13 mars 1979

---

*Om åtgärder för
att främja syssel-
sättningen i Värm-
land*

Tisdagen den
13 mars 1979

*Om åtgärder för
att främja syssel-
sättningen i Värmland*

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Sune Johansson säger sig vara angelägen om att framställa sanningen. Sedan summerar han sitt inlägg med att säga att vad regeringen är beredd att ge Värmland är en köbricka. Är det inte en ganska orimlig slutsats, Sune Johansson, efter att tidigare ha pekat just på att det görs mångmiljonsatsningar i Värmland? Vi skall fortsätta med det, om inte Sune Johansson och andra socialdemokrater fullständigt förstör förtroendet för delegationens verksamhet.

Jag har överraskats av att det exempelvis i pressen i Värmland har påståtts att man inte fick träffa statsrådet när man var här i Stockholm för att diskutera dessa frågor. Man talade inte ens om att man ville träffa mig. Det har gjorts en rad sådana konstiga påståenden. Det finns anledning till litet eftertänksamhet för Sune Johansson m. fl.

Jag skall fortsätta att arbeta konstruktivt för Värmland, det kan jag lova, och det kommer att bli ordentliga satsningar. I den industripolitiska propositionen blir det en tilldelning av medel för att utvecklingsfonden skall kunna arbeta konstruktivt. Det kommer fortsättningsvis att skapas beredskapsarbeten som skall hjälpa sysselsättningen där det behövs. Får jag bara slutligen, herr talman, säga att arbetslösheten i Värmland enligt den senaste månadsmätningen har gått ned med 2 000.

SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! När det gäller frågan om förstärkning av utvecklingsfondens resurser kan jag bara understryka angelägenheten av detta och uttala förhoppningen att man får en vettig destination på de resurser som kommer att ställas till förfogande genom den industripolitiska propositionen om stöd för utvecklingsfonderna. Det är inte bara jag utan också företagen i mitt län som frågar efter mer pengar, efter möjligheter till att göra satsningar. Bankerna ställer ju inte upp i den utsträckning som är nödvändig för att sysselsättningen skall kunna räddas i de här företagen.

Sedan, herr talman, vill jag tillbakavisa arbetsmarknadsministerns litet anklagande tal om oss i Värmlandsdelegationen. Det som skrivits i pressen om att vi var besvikna över att vi inte fått träffa något statsråd får pressen stå för själv. Vi var medvetna om att ett sammanträffande inte var möjligt. Men däremot hade vi kanske förväntat oss att få något annat besked än att man inom regeringskansliet höll på att dela ut papper till de olika departementen. Det var främst över detta besvikelsen var stor hos den delegation som uppvaktade statssekreteraren.

Herr talman! Jag skall inte ställa några ytterligare frågor. Min förhoppning är nu att arbetsmarknadsministern lever upp till de löften som han givit här om att han i fortsättningen skall se till att Värmland får nödvändiga resurser. Jag hoppas alltså att vi kan få se konkreta bevis på detta inom den närmaste framtiden.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag vill bara avslutningsvis notera att i Sune Johanssons senaste inlägg har köbrickan förändrats till att vara några papper som singlat runt mellan departementen.

Jag tycker, Sune Johansson, att det är hög tid att erkänna att regeringen har gjort mångmiljonsatsningar i Värmland i samband med behandlingen av konkreta frågor. Sune Johanssons sätt att föra debatten förbättrar inte Värmlands situation, utan regeringens inställning är betydligt riktigare och leder till tryggare jobb i Värmland.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 101

Tisdagen den
13 mars 1979

---

*Om finansiellt stöd
till vissa sågverk
i Värmland*

§ 9 Om finansiellt stöd till vissa sågverk i Värmland

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara Gunnar Olssons (s) den 27 februari anmälda fråga, 1978/79:383, till industriministern, och anförde:

Herr talman! Gunnar Olsson har frågat industriministern, om regeringen är beredd att medverka till finansiellt stöd för att trygga sysselsättningen vid sågarna i Skåre, Ransby och Knappåsen samt vid Värmlands Limträ.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att jag skall svara på frågan.

De tre sågverken har drivits av Witalis Jansson & John Westlund AB med AB Värmlands Limträ som dotterbolag. Verksamheten – framför allt vid sågverken – har särskilt under år 1978 drivits med mycket stora förluster. Regeringen medverkade under höstens lopp till krediter på 2,5 milj. kr. Motivet för regeringens medverkan var att ge bolaget möjlighet att visa att förlusttenden kunde brytas, något som gjordes gällande från bolagets sida. Basen för regeringens ställningstagande var den betydelse från arbetsmarknadssynpunkt, särskilt i norra Värmland, som verksamheten vid företagen har. Ytterligare medverkan från regeringens sida ställdes i utsikt, om det kunde visas att utvecklingen hade vänt och förutsättningar i övrigt fanns för företagens fortbestånd. I januari i år stod det emellertid klart att resultatutvecklingen för sågverken snarast hade försämrats och att den ekonomiska situationen blivit sådan, att enbart ytterligare tillskott av likvida medel inte kunde hjälpa bolagen ur krisen. Det fordrades i stället en djupgående finansiell rekonstruktion.

Sedan bolagen i mitten av februari hade inställt sina betalningar presenterades för regeringen och andra fordringsägare ett förslag till ackord. Det visade sig dock snabbt att varken bolagets kreditgivare eller de större timmerleverantörerna ansåg ackordsförslaget vara möjligt att anta. Till följd därav begärde sig Witalis Jansson & John Westlund AB för en vecka sedan i konkurs.

Konkursen ger nu alla berörda ett utgångsläge för att söka bygga upp ett nytt och finansiellt starkare företag. Det är min förhoppning att ansträngningarna skall lyckas, så att flertalet av de anställda får fortsatt sysselsättning.

Tisdagen den
13 mars 1979

*Om finansiellt stöd
till vissa sågverk
i Värmland*

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för ett fylligt svar.

Krisen har ju utvecklats mycket snabbt. Den 14 februari inställdes betalningarna, den 27 februari ställde jag den här frågan och den 7 mars var konkursen ett faktum.

Folkpartiets före regeringspartner, centern, går i dag i en av våra läntidningar till ett våldsamt angrepp mot folkpartiet, därför att folkpartiet saknar förmåga att gripa in och rädda sågverken i Värmland undan den här krisen. Det är en ordentlig breddsida som centerns kommunorganisation i Hagfors avfyrrar.

Nu är jag inte helt övertygad om att det i det rådande läget hade hjälpt med en och annan statlig miljon. Den här sågverkskonkursen har nämligen visat sig vara av en omfattning som väl ingen kunde ana.

Nu sade statsrådet i sitt svar att vad som fördras är en djupgående finansiell rekonstruktion. Jag vill gärna fråga: Är då regeringen beredd att medverka till en sådan? Det kommer nämligen att krävas statliga insatser, om vi skall klara det här. Vi måste försöka finna mera långsiktiga lösningar. Man talar inte om längre perioder än månad för månad, men jag vill gärna höra, om man i departementet har diskuterat hur man bör gå till väga för att säkra jobben för de 144 som nu är direkt berörda.

Framför allt är det Ransbysågen som blöder, och där är situationen verkligen allt annat än ljus för de 48 anställda. Det står nu helt klart att förhandlingar måste tas upp med nya intressenter, men det är svårt för en lekman att bedöma hur stora möjligheterna är för konkursförvaltningen att driva verksamheten medan förhandlingarna pågår.

Min fråga till statsrådet blir alltså: Är regeringen beredd att ställa upp i det nya läge som har inträtt? Jag kan ha en viss förståelse för att statsrådet var ovillig att kasta in pengar efter dem som redan försvunnit i det tidigare läget. Men nu befinner vi oss i ett nytt läge, och nu krävs det statlig medverkan om vi skall kunna klara jobben för de här människorna. Detta är ändå en industri som är lokaliserad till en typisk glesbygd.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Under månader har vi i departementet följt de här sågarnas öde, och vi har verkligen provat vilka vägar som är lämpligast. Jag tycker att Gunnar Olsson har tecknat situationen riktigt. Jag delar många av de värderingar som han har gjort sig till tolk för.

Det gällde alltså ett skede då man ville ha rådruum och vi gick därför in och hjälpte. Som Gunnar Olsson är enig med mig om har det visat sig att företaget vidkännts så svåra förluster att det helt enkelt inte har varit möjligt att komma med nya pengar efter dem som tidigare har betalats ut. Det är, som jag framhållit i svaret, nödvändigt att göra en mera djupgående omstrukturering av företaget. Det är, herr talman, självfallet min förhoppning att det skall bli möjligt att göra en sådan och för min del vill jag hjälpa till på allt sätt. För dagen kan jag inte säga mer än att det är utomordentligt angeläget att särskilt Ransbysågen kan räddas.

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Jag är tacksam för det som statsrådet sist sade. Som jag nämnde förut går det mycket snabbt. På torsdag i denna vecka hålls det första borgenärssammanträdet. Värmland är ju ett krislän, och Sune Johansson har berättat om det tidigare. Kanske är jag också litet oförstående inför de siffror som statsrådet nämnde. Han sade att arbetslösheten i Värmland skulle ha gått ned med 2 000 personer. Själv har jag fått helt andra uppgifter. Tidigare under denna frågestund har det talats om en ökning av antalet lediga platser här i landet. Jag har emellertid fått den uppgiften att Värmland inte alls passar in i detta mönster. I stället har arbetslösheten i Värmland ökat och passerat det magiska talet 6 000.

Den fråga som vi nu diskuterar gäller ju, om vi skall ha jobben kvar i den här typiska glesbygden. Vi skall komma ihåg att såväl sågverket i Ransby, som nu är i uppenbar fara, som spånplattfabriken i Norra Ny kom till som lokaliseringsobjekt för att i någon mån rädda sysselsättningen i den norra länsdelen, där rationaliseringen av jord- och skogsbruket resulterat i en mycket kraftig undersysselsättning. Jag förmodar att statsrådet har ett starkt intresse av att hjälpa till, så att inte den hårt drabbade länsdelen vidkänns en ytterligare åderlätning på arbetstillfällen. Detta skulle ju bli fallet om Ransby och Knappåsen tvingades lägga ned verksamheten.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Låt mig bara säga några ord med anledning av att Gunnar Olsson något ifrågasatte min uppgift om antalet arbetslösa i Värmland – den uppgift som jag gav Sune Johansson tidigare. Jag har fått den uppgiften från länsarbetsnämnden i dag att februarisiffran för arbetslösa är 6 001 mot 8 100 i januari 1979. Av dessa siffror fick jag fram att det skett en nedgång med 2 000. Jag hoppas att den uppgiften är riktig.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om export av förädlade livsmedel

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara *Sten Svenssons* (m) den 1 mars anmälda fråga, 1978/79:388, och anförde:

Herr talman! Sten Svensson har frågat mig vilka åtgärder jag planerar att vidta för att förbättra förutsättningarna för export av förädlade livsmedel.

I 1977 års riksdagsbeslut om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken m. m. anges bl. a. jordbruksproduktionens framtida omfattning och inriktning. Produktionsmålet har utformats med hänsyn till kraven på en god livsmedelsberedskap, den internationella livsmedelssituationen, regionalpolitiska och samhällsekonomiska hänsyn samt miljövårdsskäl. Produktionsmålet har dessutom utformats som delmål avseende åkerarealen, mjölkproduktionen och driftsinriktningen i övrigt. Detta innebär bl. a. ett godtagande av att ett exportöverskott på vegetabiliska produkter kommer att föreligga vid normal-

*Om export av
förädlade livsmedel*

skörd. Överskottet bör i första hand utgöras av spannmål. I riksdagsbeslutet uttalas också att det är angeläget att ändringar i produktionsinriktning samt produktionsutvecklingen för enskilda produkter följs bl. a. med hänsyn till beredskapssynpunkter. Statens jordbruksnämnd har också fått i uppdrag att fortlöpande följa utvecklingen.

Frågan berör enligt min uppfattning ett stort område med många olika aspekter att belysa. Inom regeringskansliet bereds f. n. en framställning om att åtgärder skall vidtas som förbättrar betingelserna för export av vissa förädlade livsmedelsprodukter. Jag är därför inte nu beredd att föreslå några konkreta åtgärder.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min fråga.

Från samhällsekonomiska utgångspunkter är inriktningen mot avsättning på export av överskottet av spannmål ingen bra lösning i ett långt tidsperspektiv. Prisutvecklingen på världsmarknaden, t. ex. för havre, liksom höga hanterings- och transportkostnader innebär med denna inriktning av överskottsproduktionen inga lysande affärer för samhället som helhet.

Förutom låga exportinkomster innebär en export av råvaror en väsentligt lägre sysselsättningsgrad än export av förädlade varor. Det kan i längden inte vara samhällsekonomiskt försvarbart – särskilt med hänsyn till vår sysselsättningssituation – att bibehålla denna inriktning av överskottsproduktionen. En utredning inom industriverket förutsäger dessutom en sysselsättningsminskning med 6 000 personer fram till 1985.

Nuvarande uppläggning främjas bl. a. genom exportbidragsbestämmelsernas utformning. Bidragen anknyts t. ex. till helt fläsk och nötkött i stället för till förädlade varor.

Staten borde agera så att exporten i stället kunde ske i form av förädlade varor, vilket skulle få positiva effekter på exportinkomsterna samt för sysselsättningen inom jordbruket och dess förädlingsindustri.

Inser inte jordbruksministern att vi skulle kunna utbilda och engagera fler människor inom jordbruket och inom livsmedelsproduktionen? Att särskilt satsa på utbildning av unga människor skulle innebära mycket positivt i tider med hög ungdomsarbetslöshet och i sig innebära en god investering för framtiden.

Det behövs ju faktiskt fler människor för att förädla livsmedel än för att enbart producera råvaror, och då är det naturligtvis riktigare att vi förädlar våra råvaror och marknadsför hel- och halvfabrikat på export.

Inom vårt land finns goda förutsättningar för detta. Vi har fina traditioner på förädlingsområdet, skickliga yrkesmän, högt utvecklad teknik samt en långt driven hygienisk standard. Många menar att vi har världens strängaste livsmedelslagstiftning. Vi har många tillverkningsenheter med så hög standard att de mer än väl uppfyller de krav och normer som bl. a. EG-länderna och Japan ställer upp som villkor för vår handel med dem.

En bred förädlingsverksamhet innebär mycket positivt. Den medför ökad

sysselsättning och innebär ett bättre kapacitetsutnyttjande. Den medför vidare ett ökat behov av andra råvaror, vilka kan utgöra ingredienser vid produktion av färdig mat, charkuterivaror och andra hel- och halvfabrikat. För jordbrukets del skulle dessa bl. a. innebära en ökad odling av specialgrödor. Vidare skulle avsättningen för produkter från trädgårdsnäringen kunna vidgas.

Slutsatsen kan, herr talman, bara bli en: Samhället måste på allt sätt initiera åtgärder som förbättrar betingelserna för export av förädlade livsmedel.

Av jordbruksministerns svar framgår nu att man inom regeringen överväger åtgärder för att förbättra exportbetingelserna. Vilka åtgärder är det då fråga om, herr jordbruksminister? Vad tänker jordbruksministern göra rent konkret för att vi så snabbt som möjligt skall kunna tillvarata våra trots allt goda förutsättningar för en breddad förädlingsverksamhet?

Är jordbruksministern slutligen villig att medverka till att Exportrådet får ökade förutsättningar att hjälpa till med marknadsundersökningar och annan service till livsmedelsindustrin?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag är självfallet positivt inställd till att exporten av förädlade livsmedel kan öka. Därigenom kan vi skapa nya arbetstillfällen och förbättra vår handelsbalans, som också Sten Svensson framhåller. Det är dock enligt min uppfattning förädlingsindustrin själv som i första hand måste avgöra vilka produkter den bör och kan satsa på. Detta kan naturligtvis innebära svårigheter, och det är därför angeläget att främst de mindre företagen finner åtgärder t. ex. genom produktions- och distributionssamverkan för att förstärka sin konkurrenskraft. Här vill jag dock erinra om de exportfrämjande åtgärder som vidtas i Sveriges exportråds regi, bl. a. till stöd för gemensam marknadsföring för de mindre företagen.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag tackar för dessa synpunkter. Vi kan ju inte fortsätta att göra av med vårt överskott på det sätt som nu sker. Vi skulle kunna öka produktionen genom en breddad förädlingsverksamhet. Många företag har i dag leveranser av charkuteriprodukter och färdig mat till andra länder. Man har uppenbarligen skött dessa leveranser bra, och produkterna har tagits väl emot. Vi borde kunna gå vidare och därigenom skapa många fler arbetstillfällen.

Allteftersom människorna i utvecklingsländerna i allt högre utsträckning konsumerar livsmedel kommer livsmedelsbristen att öka – inte tvärtom. I Fjärran Östern, där industrialiseringen alltmer sätter sin prägel på samhället, kan man successivt höja levnadsstandarden. Därav följer ett ökat importbehov.

Det finns i dag en god kapacitet för ökad förädling och för betydande export inom livsmedelsindustrin. Vi har, som framgick av jordbruksministerns svar, goda betingelser för den odling som utgör basen för animalieproduktionen. En ökad förädlingsverksamhet skulle, förutom sina sysselsättningsfördelar,

också innebära ett bättre kapacitetsutnyttjande och därmed ge bättre förräntning på gjorda investeringar inom jordbruket och inom livsmedelsindustrin.

Jag vill till jordbruksministern ställa frågan om han delar denna principiella uppfattning. Är jordbruksministern då också beredd att i linje med de synpunkter jag framförde i mitt förra anförande snabbt bidra till att vi får en ökad avsättning på export inom detta område?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Det råder inga delade meningar mellan Sten Svensson och mig när det gäller önskvärdheten av att vi ökar förädlingen av livsmedel så långt det är möjligt. Men vid en bedömning av om ökad satsning bör ske på export av förädlade livsmedel måste hänsyn också tas till vilka prisrelationer mellan jordbruksråvara och förädlade produkter som man kan förvänta sig på världsmarknaden. För att få en uppfattning om vilka åtgärder som i så fall bör och kan vidtas krävs ytterligare utredningar, och några definitiva besked kan jag följaktligen inte lämna i nuvarande läge.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Innebär detta uttalande att jordbruksministern då är beredd att förändra exportbidragen? De bör enligt min mening konstrueras så att högt förädlade varor kompenseras för skillnader mellan råvarupris i Sverige och på världsmarknaden. Vidare borde systemet vara så utformat att långsiktiga affärsuppgörelser kan åstadkommas och fasta kundförbindelser etableras t. ex. för export av märkesprofilerade svenska livsmedel.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Vi skall självfallet i vår bedömning av vilka åtgärder som vi skall kunna vidta väga in de synpunkter som Sten Svensson här har framfört.

STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för jordbruksministerns utfästelse på den här punkten. Jag utgår då från att man kommer att iaktta mina synpunkter i vad gäller exportbidragen. Låt mig slutligen tillägga att det vore värdefullt med en förstärkning av såväl handelssekreterarorganisationen som utrikesförvaltningens resurser för att stimulera exporten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1978/79:95 till finansutskottet

1978/79:99 till trafikutskottet

1978/79:107 till socialutskottet

1978/79:114 till civilutskottet

1978/79:115 bil. 2 till jordbruksutskottet
bil. 3 till civilutskottet
bil. 4 till skatteutskottet
i övrigt till näringsutskottet

1978/79:118 och 120 till socialutskottet

1978/79:121 till finansutskottet

1978/79:122 till utbildningsutskottet

1978/79:130 till jordbruksutskottet

1978/79:131, 135 och 139 till arbetsmarknadsutskottet

1978/79:140 till finansutskottet

1978/79:142 till näringsutskottet

1978/79:147 bil. 2 till kulturutskottet

i övrigt till utrikesutskottet

1978/79:160 till skatteutskottet

§ 12 Föredrogs men bordlades åter

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1978/79:16

§ 13 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1978/79:163

§ 14 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle kulturutskottets betänkande nr 20 uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 15 Anmäldes och bordlades

Propositioner

1978/79:98 med förslag till ny lag om registrering av båtar för yrkesmässig sjöfart, m. m.

1978/79:128 om en allmän folk- och bostadsräkning år 1980, m. m.

1978/79:149 om flygtrafik på Nordkalotten

§ 16 Anmäldes och bordlades

Motioner

1978/79:2194 av *Lars Henrikson m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:89 om lokalhyra

1978/79:2195 av *Stig Alemyr m. fl.*

1978/79:2196 av *Claes Elmstedt m. fl.*

1978/79:2197 av *Ove Nordstrandh m. fl.*

1978/79:2198 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:93 om genomförande av totaldimensionerad högskola

1978/79:2199 av *Erik Hovhammar m. fl.*

1978/79:2200 av *Karl-Anders Petersson m. fl.*

1978/79:2201 av *Ingvar Svanberg m. fl.*

1978/79:2202 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:104 om finansiellt stöd till Uddcomb Sweden AB

1978/79:2203 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:106 om anslag till exportkreditbidrag

§ 17 Anmälades och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1978/79:17 med anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret redogörelse 1978/79:14 ang. datorfrågor i riksgäldskontoret

1978/79:18 med anledning av propositionen 1978/79:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt avser ekonomidepartementets verksamhetsområde

1978/79:19 med anledning av i propositionen 1978/79:100 framlagt förslag om anslag till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster för budgetåret 1979/80

1978/79:21 med anledning av i propositionen 1978/79:100 framlagda förslag såvitt avser de kungl. hov- och slottsstaterna

1978/79:22 med anledning av propositionen 1978/79:100 bilaga 2 såvitt avser särskilda administrationsavgifter för statliga lån jämte motion

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1978/79:19 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller vissa anslag inom budgetdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

1978/79:20 med anledning av dels propositionen 1978/79:73 om åtgärder för arbetshandikappade, dels propositionen 1978/79:100 bilaga 15 såvitt avser anslag till Särskilda åtgärder för arbetsanpassning, m. m. jämte motioner

1978/79:24 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag till Arbetsmarknadsdepartementet m. m.

1978/79:26 med anledning av propositionen 1978/79:72 om ändring i lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap jämte motioner

1978/79:27 med anledning av propositionen 1978/79:83 om sysselsättningskapande åtgärder i Vindelälvsområdet jämte motioner.

§ 18 Meddelande om frågor

Nr 101

Tisdagen den
13 mars 1979

Meddelades att följande frågor framställdes

den 12 mars

*Meddelande om
frågor*

1978/79:423 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till jordbruksministern om lämpligheten från miljöskyddssynpunkt av vissa industrietableringar:

I Älvkarleö bruk i norra Uppland planerar företaget AB Isolerprodukter en fabrik för framställning av mineralull. Tillverkningen kommer att medföra utsläpp av framför allt fenoler i luft och vatten.

I Älvkarleby, nedströms den planerade fabriken, ligger en av Sveriges största laxodlingar, kombinerad med ett laxforskningsinstitut. Dalälven nedanför Älvkarleby kraftverk är också ett av landets mest besökta sportfiskevatten.

Man kan således väga fördelarna av industrietableringen, ca 50 årsarbeten, mot nackdelarna, som kan bli skador på laxodlingen och försämrade fiskevatten. Laxodlingen och laxforskningen sysselsätter i dag 35 personer, och sportfiskevattnen tillför kommunen inkomster som är svåra att ange men som uppgår till mycket stora belopp.

Jag vill därför fråga jordbruksministern:

Anser jordbruksministern det vara rimligt att tillåta en industrietablering av detta slag i ett så känsligt och viktigt vatten som nedre Dalälven?

den 13 mars

1978/79:424 av *Håkan Winberg* (m) till statsministern om propositionsavlämnandet:

Den 9 och 10 mars har regeringen till riksdagen avgivit 33 propositioner, varav flera i stora och komplicerade politiska frågor. Det sammanlagda sidantalet i propositionerna torde uppgå till över 3 000. Motionstiden med anledning av dessa propositioner utgår den 26 resp. den 27 mars.

Med anledning därav vill jag till statsministern ställa följande frågor:

1. Anser statsministern att det med en sådan koncentration av avlämnade propositioner till två dagar finns möjlighet för en enskild riksdagsledamot att i tillräcklig utsträckning och med erforderlig noggrannhet sätta sig in i dessa propositioner för att på det sätt riksdagsordningen förutsätter kunna avge motioner med anledning av dem?

2. Anser statsministern att bestämmelsen i 3 kap. 5 § riksdagsordningen om att regeringen bör avlämna sina propositioner på sådana tider att anhopning av arbete hos riksdagen om möjligt förebygges har iakttagits?

Nr 101

Tisdagen den
13 mars 1979

*Meddelande om
frågor*

1978/79:425 av *Jörn Svensson* (vpk) till utrikesministern om åtgärder för att bekämpa jakten på grönländssäl:

Jakten på grönländssäl har blivit föremål för en stark opinions skarpa protester. Den försiggår i former som helt strider mot civilisatoriska normer för jakt och behandling av djur. Bakom dessa omfattande brutaliteter ligger i första hand norska kommersiella intressen. Ansvariga politiska instanser i Norge har medvetet underlåtit att ingripa mot dessa intressen och barbariska metoder. Inom ramen för det nordiska samarbetet är det en självklar fråga, huruvida Sveriges regering bidrar till att förhindra eller tolerera jakten på grönländssäl och de därmed förknippade missförhållandena.

Mot denna bakgrund vill jag fråga utrikesministern:

Vad har regeringen gjort och vad ämnar den göra för att bekämpa den barbariska jakten på grönländssäl?

1978/79:426 av *Hans Gustafsson* (s) till kommunikationsministern om elektrifiering av järnvägslinjen Karlskrona–Kristianstad:

I motionen 1976/77:506 hemställdes att riksdagen begärde åtgärder för elektrifiering av järnvägslinjen Karlskrona–Kristianstad.

I betänkandet över motionen anförde utskottet (TU 1976/77:18) "att även utskottet finner det angämpligt att den regionala trafikplaneringen följs upp med ingående överväganden av möjligheterna att få till stånd en förbättring av de berörda järnvägs kommunikationerna". Utskottet förutsatte vidare att detta snarast skulle ske samt att förslag till de åtgärder som med anledning härav kan finnas påkallade föreläggs riksdagen. Riksdagen beslöt att ge regeringen till känna vad utskottet anför.

Med anledning härav vill jag till kommunikationsministern ställa följande frågor:

Vilka åtgärder har vidtagits i ärendet?

När kommer regeringens övervägande i frågan att föreläggas riksdagen?

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 16.41.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert